

Реалізацію державної політики у сфері фізичної культури та спорту серед дітей, молоді сільської місцевості в області здійснює фізкультурно-спортивне товариство “Колос”. Зазначене товариство в своїй діяльності об'єднує: 12 спортивних шкіл та 445 колективів фізкультури. Заняттями фізичною культурою і спортом охоплено понад 4000 дітей віком від 7 до 17 років. Всіма видами фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи охоплено біля 50,0 тисяч осіб[1].

Для занять фізичною культурою і спортом налічується: 51 стадіон, 21 спортивні зали, 2 плавальні басейни, 3 стрілецькі тири, 514 спортивних майданчиків.

Основним заходом серед молоді є змагання, які проводяться за програмами літніх та зимових сільських спортивних ігор.

Цільовою комплексною програмою “Фізичне виховання-здоров'я нації” передбачено залучення до занять фізичною культурою і спортом на пільгових умовах дітей-сиріт, дітей-інвалідів, дітей з малозабезпечених та багатодітних сімей.

В спортивних секціях охоплено заняттями фізичною культурою та спортом 522 дітей-сиріт, 472 дітей-інвалідів, 124172 дітей з малозабезпечених та багатодітних сімей та 48864, які проживають у гірських районах.

IV. Висновки. Становлення сучасної молоді не потребує надмірної опіки з боку дорослих. Їй необхідно лише, на мою думку, створити належні умови для праці, навчання і відпочинку, допомогти відчути власну гідність, віру у свої сили, бажання власноруч досягти кращого життя, а не пасивно очікувати його. Це можливо реалізувати

шляхом зміцнення державних структур, що займаються проблемами молоді, збільшивши фінансування галузі, ввівши штатні одиниці по роботі з молоддю у сільській місцевості.

1. Заходи підтримки молоді на 2004 рік (на виконання Закону України “Про Загальнодержавну програму підтримки молоді на 2004–2008 роки” від 18 листопада 2003 року “№ 1281- IV).

2. Матеріали управління у справах сім'ї та молоді обласної державної адміністрації 2003–2004 рік.

3. Матеріали по Всеукраїнському перепису населення 2001, – Івано-Франківське Обласне Управління Статистики (Таблиця 2.1).

4. Обласна програма “Сприяння соціальному становленню та усесторонньому розвитку молоді Івано-Франківщини” (на виконання Закону України “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні”, Національних програм “Молодь України” та “Діти України”).

5. Розпорядження Івано-Франківської облдержадміністрації від 01.12.2004. № 747 “Про програму зайнятості населення області на 2005 рік”.

6. Річний звіт Івано-Франківського Обласного Управління Статистики по природному приросту населення за 2004 рік.

7. Річний звіт Івано-Франківського Обласного Управління Статистики по природному приросту населення за 2003 рік.

8. Квартальні звіти Обласного фонду підтримки індивідуального житлового будівництва молодим сім'ям за 2002–2004 роки.

9. Житлове будівництво та соціальна сфера села – реалізація державної програми “Власний дім” Івано-Франківським обласним фондом станом на 01.01.2006 р.

In this article we investigate ability of youth to live in rural conditions, the vision of the decision of problems of rural youth in sphere of health services, of education, vocational training, productive employment, the organization of substantial leisure it is analyzed and submitted.

Смушак М.В.

СТРУКТУРИЗАЦІЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ПРИКАРПАТТЯ

У статті обґрунтовано необхідність проведення комплексної структуризації сільських територій. Визначено основні принципи та ознаки такої структуризації. Проведено структуризацію сільських територій Івано-Франківської області.

Ключові слова: сільські території, структуризація, соціальна сфера, сільське поселення, сільське господарство, агропромисловий комплекс.

I. Вступ. Проблема структуризації сільських територій України, на сьогодні, є однією із ключових в організації їх системного розвитку, оскільки від неї визначальною мірою залежить формування та реалізація політики розвитку конкретних сільськотериторіальних утворень. В різних аспектах цієї проблеми торкалися такі вчені як Л.О. Шепотько [4, 5, 6], В.В. Юрчишин [7], П.Т. Саблук [9, 10], І.В. Прокопа [5, 6], С.О. Гудзинський [6], В.Д. Яровий [6], Д.Ф. Крисанов [8],

А.М. Третяк [11] та ін. Проте, незважаючи на це, багато її питань і досі залишаються не дослідженими. Зокрема, не вироблено єдиної методики проведення структуризації, не розроблено стандартного набору структуризаційних ознак та одиниць тощо. Актуальність вирішення цих питань є тим більш значущою з огляду на їх переважно прикладний характер.

II. Постановка завдання. Метою дослідження є розробка цілісної науково-методологічної системи структуризації сільських територій України, яка б складалася із вичерпного переліку структуризаційних ознак, чітко сформованих структуризаційних одиниць, а також носила комплексний характер. В контексті досягнення поставленої мети, визначальним завданням є проведення структуризації сільських територій Івано-Франківської області.

III. Результати. Виходячи із методики класифікації сільських територій, яка використовується в країнах ЄС [1] та адаптуючи її до української системи адміністративно-територіального устрою, можна виділити два рівні сільських територій:

– локальний (сільський населений пункт NUTS 5) – поселення зі щільністю населення менше 100 осіб на 1 кв. км.;

– регіональний (сільська територія NUTS 3) – сільський регіон, тотожний адміністративному району, який характеризується певною часткою сільського населення у загальній чисельності населення. Розрізняють:

1) чітко виражений сільський регіон – територію, на якій частка сільського населення у його загальній чисельності перевищує 50%;

2) сільський регіон – територію, де частка сільського населення становить 15 – 50% чисельності всіх жителів.

Аналіз даних статистичного щорічника “Івано-Франківщина, Україна, світ” [2] свідчить, що:

1. Дві з п’яти територій міських рад Івано-Франківської області та 11 із 14 районних, мають щільність населення менше 100 осіб на 1 кв. км., тобто відносяться до локальних сільських територій. Зокрема, це: Болехівська та Яремчанська міські ради, а також Богородчанський, Верховинський, Галицький, Городенківський, Долинський, Калуський, Косівський, Надвірнянський, Рогатинський, Рожнятівський і Тлумацький райони.

2. До чітко виражених сільських регіонів належать: одна з п’яти міських рад (Болехівська) та 10 із 14 районів (Богородчанський, Галицький, Городенківський, Долинський, Калуський, Косівський, Надвірнянський, Рогатинський, Рожнятівський і Тлумацький).

3. До сільської території належать: одна з п’яти міських рад (Яремчанська) та 1 із 14 районів (Верховинський).

4. Оскільки щільність населення в цілому по області складає 100 осіб на 1 кв. км., то можна стверджувати, що вся територія Івано-Франківської області є переважно сільською. А отже, проблема її розвитку має бути однією із найактуальніших в регіональному масштабі.

З метою комплексної структуризації сільських територій Івано-Франківської області, виділимо наступні структуризаційні ознаки:

1. За кількістю населення в сільських поселеннях:

- великі (понад 1000 осіб);
- середні (300 – 999 осіб);
- малі (до 299 осіб).

В районному масштабі такий розподіл матиме наступний вигляд (табл. 1).

Виходячи з таблиці 1, можемо зробити наступні висновки:

1. В цілому по області найбільшою є частка великих поселень. Однак говорити про стабільність сільськотериторіальних утворень Івано-Франківщини не можна, оскільки досить значною є частка малих поселень (37%). Їм потрібно приділяти особливу увагу, оскільки саме вони знаходяться в особливій зоні ризику перетворення на депресивні. Що стосується поселень середнього розміру, а їх є 21%, то їх вивчення має проводитись у двох напрямках: по-перше, з метою моніторингу негативних тенденцій та їх усунення; а по-друге, для аналізу особливостей з метою формування висновків, необхідних для розробок та впровадження ефективних механізмів розвитку.

2. Найбільшою є частка великих сільських поселень у 9-и районах із 14-и і в усіх міських радах (3-ох). Максимальна частка великих поселень у Івано-Франківській міській раді (100%), серед районів – у Косівському (69% або 29 із 42 поселень). Мінімальна частка серед великих поселень у Рогатинському районі (8% або 7 поселень із 86).

Розподіл сільських поселень Івано-Франківської області за розмірами

№ п/п	Адміністративна територія	Всього поселень, од.	у тому числі					
			великих		середніх		малих	
			од.	%	од.	%	од.	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	По області	763	315	41	162	21	286	37
Міські ради								
1.	Івано-Франківська	5	5	100	0	0	0	0
2.	Болехівська	11	4	36	4	36	3	27
3.	Яремчанська	5	3	60	2	40	0	0
Райони								
1.	Богородчанський	39	23	59	13	33	3	8
2.	Верховинський	42	8	19	19	45	15	36
3.	Галицький	68	11	16	36	53	21	31
4.	Городенківський	48	18	38	23	48	7	15
5.	Долинський	42	25	60	13	31	4	10
6.	Калуський	53	23	43	22	42	8	15
7.	Коломийський	79	41	52	25	32	13	16
8.	Косівський	42	29	69	11	26	2	5
9.	Надвірнянський	43	26	60	9	21	8	19
10.	Рогатинський	86	7	8	42	49	37	43
11.	Рожнятівський	48	22	46	13	27	13	27
12.	Снятинський	47	27	57	16	34	4	9
13.	Тисменицький	48	28	58	14	29	6	13
14.	Тлумацький	57	15	26	24	42	18	32

* Розраховано за даними джерела 3.

2. Найбільша частка середніх поселень у 5 районах із 14 та в Болехівській міській раді. Найвища частка середніх поселень у Рогатинському районі (49%, або 42 поселення із 86), а найнижча – у Надвірнянському районі (21% або 9 поселень із 43).

3. Районів, у яких би переважали малі поселення немає. При цьому найбільше малих поселень у Рогатинському районі (43% або 37 поселень із 86), а найменше – у Косівському (5% або 2 поселення із 42).

2. За ознакою депресивності:

– деградуючі (в яких частка осіб пенсійного віку перевищує 50%);

– умираючі (людність до 50 чол., або у яких відсутні діти до 16 років);

– занепадаючі (поселення з людністю понад 50 чол., в яких частка осіб пенсійного віку перевищує 50%, але є діти до 16 років).

Виходячи з розрахунків, проведених на основі джерела 3, в Івано-Франківській області є:

– 23 деградуючі поселення;

– умираючі: 24 поселення людністю до 50 чол., або 25 поселень, у яких немає дітей до 16 років;

– занепадаючі: 2 поселення.

Депресивні сільські поселення вимагають вжиття негайних заходів з боку органів міської, районної та обласної влади, направлених на їх стабілізацію та розвиток. І хоча таких поселень і небагато (всього 3% від загальної кількості), проте, якщо нічого не робити, через 2–3 роки рятувати вже не буде чого. Вони просто зникнуть.

При віднесенні сільських поселень до категорії депресивних була використана із деякими уточненнями методика, запропонована групою вчених на чолі з Л.О. Шепотько [4, 5, 6]. Використання інших методик та, зокрема, розширення критеріїв депресивності (наприклад, внаслідок більш жорстких вимог), може призвести до значного збільшення кількості депресивних сільських тери-

торій, в тому числі в досліджуваному регіоні. Детальна структуризація сільських територій за різними ознаками має на меті саме вдосконалення існуючої методологічної бази характеристики сільських поселень з метою планування та організації їх розвитку.

3. За щільністю сільської поселенської мережі сільські території поділяються на:

- густозаселені (більше 5 сіл на 100 кв. км.);
- середньо заселені (приблизно 2,0–4,9 сіл на 100 кв. км.);
- рідко заселені (до 2-ох сіл на 100 кв. км.).

Виходячи з даних джерел 2 і 3, та проведеного на їх основі розподілу території Івано-Франківської області за щільністю поселенської мережі по районах та міських радах, отримано наступні дані (рис. 1).

та сільських поселень є її перевагою, потенціалом, який обов’язково має бути врахований і використаний при формуванні політики розвитку сільських територій.

2. Найвища щільність поселенської мережі в Рогатинському районі (10,5 сіл на 100 кв. км.), а найнижча – в Яремчанській міській раді (0,8 поселення на 100 кв. км.). Серед районів найнижча щільність поселенської мережі в Доллинському районі (3,4 поселення на 100 кв. км.).

3. Серед районів та міських рад найбільше густозаселених (10 із 17 районів і міських рад, або 59%), а найменше – рідко заселених (1 із 17, або 6%). Частка середньо заселених складає 35% (6 із 17).

Відмінності сільських територій за щільністю поселенської мережі мають суттєвий

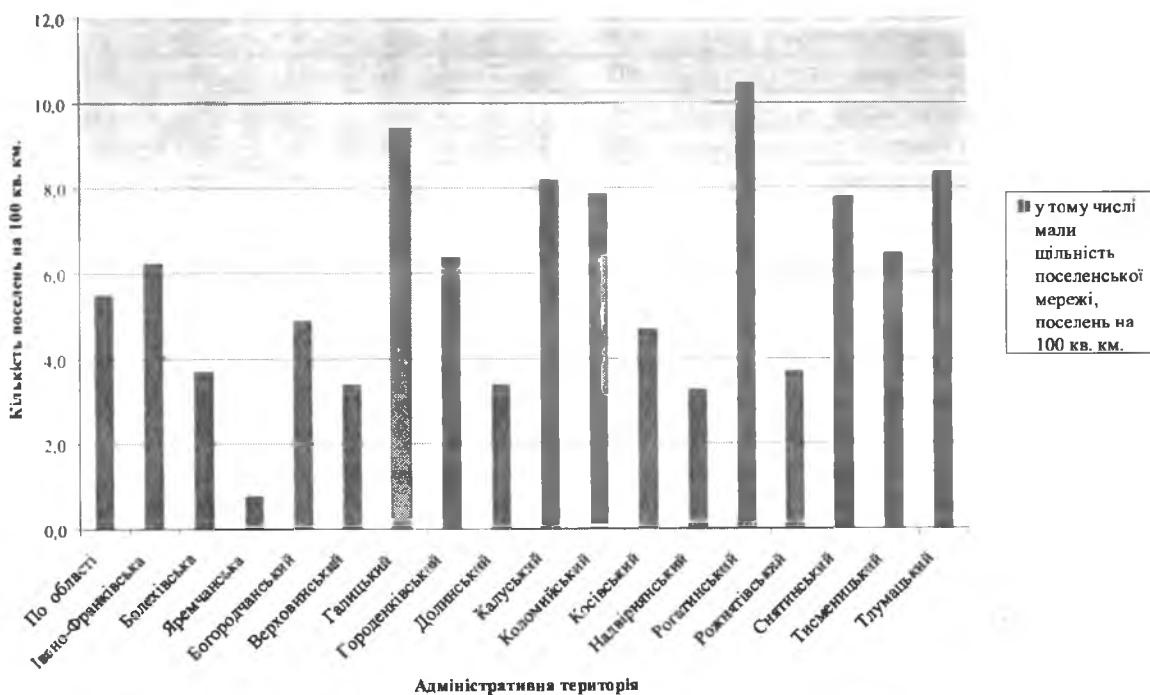

Рис. 1. Розподіл області за щільністю сільської поселенської мережі.

Ці дані є ілюстрацією наступних узагальнень:

1. Івано-Франківська область в цілому належить до густозаселених (в середньому на 100 кв. км. припадає 5,5 сільських поселень). Це є свідченням того, що по-перше, вона належить переважно до аграрних регіонів України, а по-друге, відносно велика густо-

вплив на специфіку їх адміністративно-територіального управління. Особливо актуальною є проведення такої структуризації на стадії планування та підготовки конкретних програм соціально-економічного розвитку.

4. За зональними особливостями:

- рівнинні (більше 70% території не перевищує 300 метрів над рівнем моря);

– передгірські (приблизно 50% території належить до рівнинної, а і інша частина має ознаки гірської);

– гірські (майже 100% території знаходиться на рівні вище 600 метрів над рівнем моря).

Івано-Франківська область в зональному аспекті є унікальною в Україні, оскільки представлена в кожній із трьох зон. Причому кожна зона є яскраво виражена в регіональному масштабі. Такий природо-ресурсний потенціал є безперечною перевагою сільських територій, оскільки надає можливість хеджувати різноманітні ризики, пов'язані з їх розвитком (правові, фінансові, економічні, управлінські, соціальні, екологічні тощо), а також диверсифікувати самі шляхи такого розвитку.

До рівнинних регіонів Івано-Франківської області належать: Івано-Франківська міська рада та Галицький, Городенківський, Калуський, Коломийський, Рогатинський, Снятинський, Тисменецький та Тлумачький райони.

З проведеного розподілу можна зробити наступні узагальнення:

1. Найбільше регіонів Івано-Франківської області відносяться до рівнинних (9 із 17 або 53%).

2. Частка передгірських районів становить 35% (6 із 17), а найменше є суто гірських – 2 з 17 або 12%. Однак зважаючи на той факт, що за своїми ресурсними та іншими особливостями, передгірські райони є багатоглибшими саме до гірських, то можна говорити, що територія Івано-Франківської області має змішаний рівнинно-гірський характер.

5. За відстанню до райцентру (міста):

- супутникові території (до 3 км);
- приміські (від 3 до 5 км);
- провінційні (від 5 до 10 км);
- хутірські (від 10 км).

Відповідно до означеної градації, розподіл сільських поселень області, які знаходяться на певній відстані до райцентру (міста) по міських радах і районах матиме наступний вигляд (рис. 2).

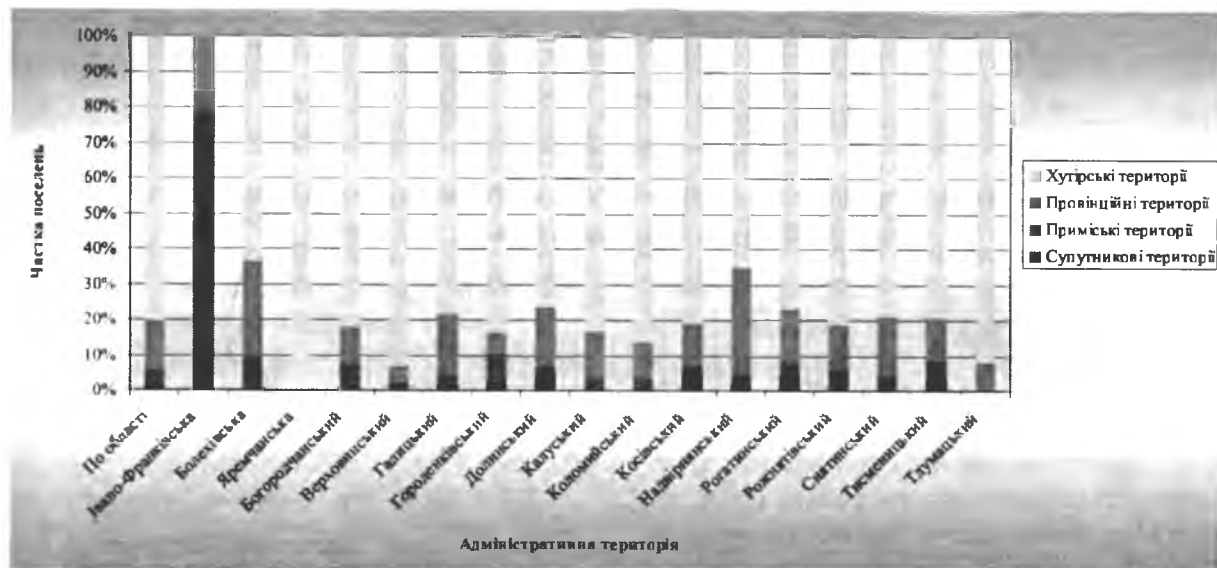

Рис. 2. Розподіл сільських поселень за відстанню до райцентру (міста)

До передгірських: Болехівська міська рада та Богородчанський, Долинський, Косівський, Надвірнянський, Рожнятівський райони.

До гірських: Яремчанська міська рада та Верховинський район.

У даному розподілі не враховані території Калуської та Коломийської міських рад, оскільки вони не мають у своєму складі сільських територій.

Виходячи з аналізу джерела 3 та сформованого на його основі рис. 2, можна зробити наступні висновки:

1. Івано-Франківська область має переважно хутірську систему сільських територій (80% від усіх поселень або 613 із 763). При цьому значною є також частка провінційних територій (14% або 103 поселення із 763). До порівняння частка приміських сіл складає

всього 4% (34 з 763), а супутникових – тільки 2% (13 поселень із 763).

2. Найбільша частка супутникових поселень у Рогатинському, Косівському та Долинському районах (по 5%, відповідно 4 з 86, 2 з 42 та 2 з 42). При цьому зовсім немає супутникових сіл у 10 із 17 районів та міських рад. Це Івано-Франківська, Болехівська та Яремчанська міські ради, а також Богородчанський, Верховинський, Калуський, Коломийський, Рожнятівський, Снятинський і Тлумацький райони.

3. Найбільша частка приміських поселень

- адміністративні села (в яких розміщені місцеві органи управління (сільські ради);
- центральні села (знаходяться на відстані до 3 км до сільської ради);
- прицентральні села (на відстані від 3 до 5 км до сільської ради);
- периферійні села (від 5 до 10 км);
- присілки (від 10 км).

Виходячи з даних джерела 3 та *рис. 3*, можна зробити наступні узагальнення:

1. Більше половини всіх сільських поселень Івано-Франківської області мають власний місцевий орган управління (сільську

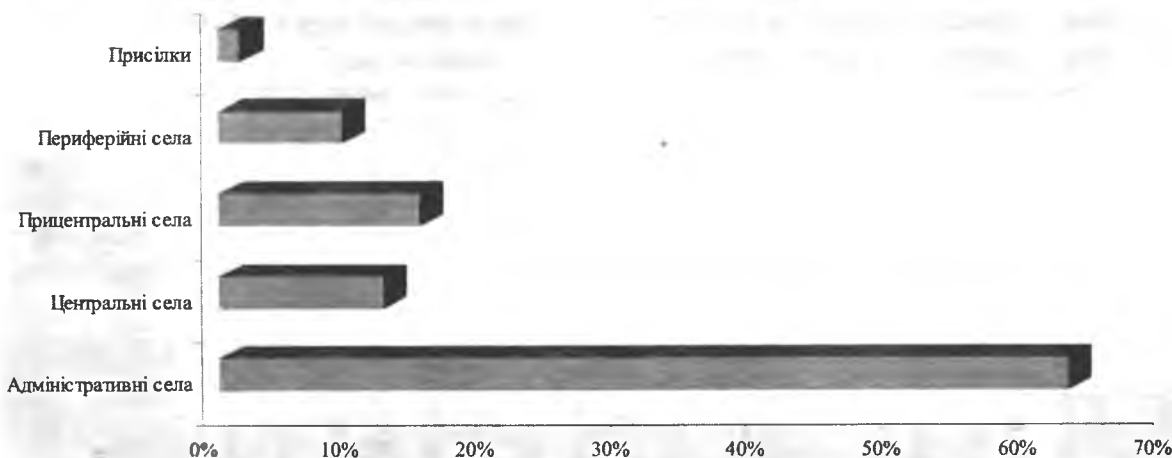

Рис. 3. Розподіл сільських поселень за відстанню до сільської ради

в Івано-Франківській міській раді (80% від загальної кількості або 4 з 5), серед районів – в Богородчаському та Городенківському (8% або відповідно 3 з 39 і 4 з 48). При цьому зовсім немає приміських поселень у Яремчанській міській раді та Тлумацькому районі.

4. Найбільша частка провінційних територій у Надвірнянському районі (30% або 13 із 43), а найменша – у Верховинському районі (5% або 2 з 42). При цьому зовсім немає провінційних поселень у Яремчанській міській раді.

5. Найбільша частка хутірських сільських територій у Яремчанській міській раді (100% або 5 з 5). Серед районів – Верховинському районі (93% або 39 із 42 поселень). Найменша частка хутірських територій у Болехівській міській раді (64% або 7 із 11), а серед районів – в Рогатинському (77% або 66 із 86). При цьому зовсім немає хутірських поселень в Івано-Франківській міській раді.

6. За відстанню до сільської ради:

раду) – 63% від загальної кількості або 477 із 763, тобто, є адміністративними селами.

2. Частки центральних, прицентральних, периферійних сіл та присілків у загальній кількості є значно меншими і становлять відповідно: 12% (92 з 763), 15% (113 із 763), 9% (69 з 763) і 2% (12 із 763).

7. За відстанню до дороги з твердим покриттям:

- транзитні села (села, через які проходить дорога з твердим покриттям);
- придорожні села (знаходяться на відстані до 3 км);
- околичні села (на відстані від 3 до 5 км);
- віддалені (від 5 до 10 км);
- глухі (від 10 км).

Виходячи з *рис. 4*, побудованого на основі джерела 3:

1. Через переважну більшість сільських поселень Івано-Франківської області (73% або 556 із 763) проходить дорога з твердим покриттям. Це є свідченням досить розвине-

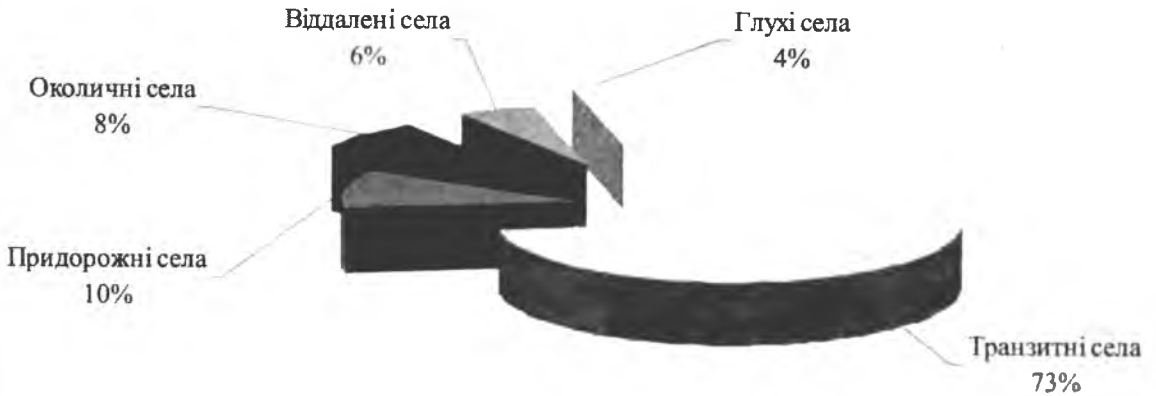

Рис. 4. Розподіл сіл за відстанню до дороги з твердим покриттям

ної транспортної мережі в сільській місцевості, а отже можна говорити про широкі перспективи розвитку сільського господарства та інших видів діяльності.

2. Частка глухих та віддалених сіл є досить незначною, відповідно 4% та 6% або 27 із 763 та 43 з 763. Це є ще одним підтвердженням зробленого вище висновку.

8. За рівнем депопуляції:

– території демографічної кризи (рівень депопуляції складає до 5 чол. на 1000 жителів щорічно);

– території поселенської кризи (рівень депопуляції від 6 до 10 чол. на 1000 жителів щорічно);

– вимираючі території (рівень депопуляції більше 10 чол. на 1000 жителів щорічно).

Розподіл сільських територій Івано-Франківської області за рівнем депопуляції наведено в таблиці 2.

Результати, наведені в таблиці 2 свідчать, що в селах усіх районів та міських рад області мають місце депопуляційні процеси. Найвищий їх рівень у Рогатинському районі

Таблиця 2.

Розподіл сільських територій Івано-Франківської області за рівнем депопуляції по районах та міських радах за період з 1996 по 2004 роки

№ п/п	Ознака депопуляції	№ п/п	Міські ради (райони)	Рівень депопуляції, чол. на 1000 жителів (в середньому за 1 рік)
1	2	3	4	5
1.	Території демографічної кризи	1.	Долинський район	-1
		2.	Рожнятівський район	-1
2.	Території поселенської кризи	1.	Івано-Франківська міська рада	-6
		2.	Калуський район	-6
		3.	Коломийський район	-6
		4.	Косівський район	-6
		5.	Тисменицький район	-9
3.	Вимираючі території	1.	Галицький район	-14
		2.	Городенківський район	-12
		3.	Рогатинський район	-26
		4.	Снятинський район	-12
		5.	Тлумацький район	-13

* Сформовано за даними джерела 3.

(приблизно – 26 осіб на 1 тис. жителів щорічно), а найнижчий – у селах Волинського та Рожнятівського районів (-1 особа на 1 тис. жителів у рік).

9. *За рівнем прихованого безробіття:*

– сільські території зі значним рівнем прихованого безробіття (зайняті в особистому підсобному господарстві становлять до 50% від загальної кількості працюючих);

– сільські території з високим рівнем прихованого безробіття (частка зайнятих в особистому підсобному господарстві складає від 50 до 100% від загальної кількості працюючих);

– сільські території із масовим прихованим безробіттям населення (частка зайнятих в особистому підсобному господарстві складає більше 100% від загальної кількості працюючих).

Зайнятих в особистому підсобному господарстві потрібно вважати безробітними. І це твердження є аксіомою. Не можна вважати людиною зайнятою, якщо вона не отримує стабільно заробітну плату, не платить відра-

хувань до фондів соціального страхування, зокрема в Пенсійний фонд а також податок з доходів фізичних осіб у державний бюджет України. Доки ці питання не будуть законодавчо врегульовані, зокрема не буде визначено статус зайнятого в особистому підсобному господарстві, таких людей потрібно відносити до безробітних. Тому що говорити, що на селі немає безробіття – це, м'яко кажучи, самообман.

З таблиці 3. можна зробити наступні висновки:

1. Уся сільська територія Івано-Франківської області характеризується високим рівнем прихованого безробіття (приблизно 92% від загальної кількості працюючих).

2. В районному розрізі найбільшу частку становлять райони з масовим прихованим безробіттям сільського населення (47% від загальної кількості або 8 із 17 районів і міських рад). При цьому найбільший рівень прихованого безробіття у Верховинському районі (272% від загальної кількості працюючих).

Таблиця 3.

Розподіл сільських територій за рівнем прихованого безробіття

№ п/п	Ознака розподілу	№ п/п	Міські ради (райони)	Відсоток до загальної кількості працюючих
1	2	3	4	5
1.	Сільські території зі значним рівнем прихованого безробіття	1.	Івано-Франківська міська рада	28%
		2.	Галицький район	41%
		3.	Тисменицький район	47%
2.	Сільські території з високим рівнем прихованого безробіття	1.	Городенківський район	95%
		2.	Волинський район	85%
		3.	Калуський район	52%
		4.	Косівський район	69%
		5.	Рогатинський район	64%
		6.	Рожнятівський район	83%
3.	Сільські території із масовим прихованим безробіттям населення	1.	Болехівська міська рада	101%
		2.	Яремчанська міська рада	117%
		3.	Богородчанський район	108%
		4.	Верховинський район	272%
		5.	Коломийський район	139%
		6.	Надвірнянський район	126%
		7.	Снятинський район	147%
		8.	Тлумацький район	219%

* Сформовано за даними джерела 3.

3. Проблема стану прихованого безробіття сільського населення є однією із найактуальніших у розвитку сільських територій України в цілому та Івано-Франківської області зокрема.

10. За кількістю землі на 1 домогосподарство:

– сільські території із дрібнодомогосподарською сільською мережею (в середньому до 0,08 га земельного фонду на 1 домогосподарство);

– сільські території із нормальною домогосподарською сільською мережею (від 0,08 до 0,1 га землі на 1 домогосподарство);

– сільські території із крупнодомогосподарською сільською мережею (більше 0,1 га земельного фонду на 1 домогосподарство).

шими за розміром землі є сільські домогосподарства Івано-Франківської міської ради – 0,54 га на 1 домогосподарство, а найбільші – сільські домогосподарства Калуського району – 1,49 га землі на 1 домогосподарство.

IV. Висновки. Запропонований перелік структуризаційних ознак, у зв'язку із обмеженістю розмірів статті, відображає лише найбільш загальні із них, ілюструє тільки загальні принципи проведення такої структуризації. Повний перелік структуризаційних ознак обов'язково має містити розподіл територій за наявністю окремих об'єктів соціальної сфери (шкіл, дитсадків, лікарень, амбулаторій тощо), соціальної інфраструктури (доріг з твердим покриттям та освітленням, каналізації, центрального опалення тощо)

Таблиця 4.

Розподіл сільських територій за кількістю землі на 1 домогосподарство

№ п/п	Ознака розподілу	№ п/п	Міські ради (райони)	Площа землі на 1 домогосподарство, га
1	2	3	4	5
1.	Сільські території із дрібнодомогосподарською сільською мережею	1.	Івано-Франківська міська рада	0,54
		2.	Яремчанська міська рада	0,74
		3.	Надвірнянський район	0,75
		4.	Рожнятівський район	0,74
2.	Сільські території із нормальною домогосподарською сільською мережею	1.	Болехівська міська рада	0,85
		2.	Богородчанський район	0,82
		3.	Галицький район	0,90
		4.	Косівський район	0,85
		5.	Рогатинський район	0,95
		6.	Тисменицький район	0,81
3.	Сільські території із крупнодомогосподарською сільською мережею	1.	Верховинський район	1,10
		2.	Городенківський район	1,28
		4.	Калуський район	1,49
		5.	Коломийський район	1,02
		6.	Снятинський район	1,38
		7.	Тлумацький район	1,17

* Сформовано за даними джерела 3.

Дані таблиці 4. свідчать про приблизно рівномірний розподіл земельного фонду між сільськими домогосподарствами районів та міських рад Івано-Франківської області. Якщо говорити про область в цілому, то вона належить до районів із нормальною величиною землі на 1 сільське домогосподарство, приблизно 0,98 га. При цьому наймен-

та ін. Однак, важливий висновок із даного дослідження полягає у тому, що структуризація є не метою, а тільки засобом для більш ефективного аналізу загальної сільської території; такий аналіз буде тим більш ефективний, чим більше структуризаційних ознак буде використано. При цьому система структуризації сільських територій не є констант-

ною, а може змінюватися, адаптуватися до конкретних умов та потреб наукового дослідження чи господарської практики.

1. Социальная ситуация в чешской деревне // Экономика сельского хозяйства России. – 2001. – № 12. – С. 35.

2. Івано-Франківщина, Україна, світ (Статистичний щорічник) / За ред. М.М. Калімбровського. – Головне управління статистики в Івано-Франківській області, 2005. – 590 с.

3. Соціально-економічна характеристика сільських населених пунктів Івано-Франківської області. Статистичний збірник // Івано-Франківське обласне управління статистики. – м. Івано-Франківськ. – 2006. – 104 с.

4. Шепотько Л.О., Максимюк О.П. Науково-методичні основи визначення державної підтримки занепадаючих поселень і територій // Державне регулювання соціально-економічного розвитку села: Зб. наук. праць / І-т е-ки НАНУ. – К.: 1995. – С. 39 – 49.

5. Л. Шепотько, Д. Мотриніч, І. Прокопа, О. Максимюк. Визначення сільських населених пунктів, що потребують державного протекціонізму. Проекти нормативних і методичних матеріалів. – К.: І-т е-ки НАНУ, 1998. – С. 10–13.

6. Сільський сектор України на рубежі тисячоліть. У 2-ох томах. Том 2. Соціальні ресурси сільських територій / Л.О. Шепотько, І.В. Прокопа, С.О. Гудзинський, В.Д. Яровий. – К.: І-т е-ки НАН У-ни, 2003. – 466 с.

7. Юрчишин В.В. Сільські території як системоутворюючі фактори розвитку аграрного сектора економіки // Економіка АПК. – 2005. – № 3. – С. 123–128.

8. Крисанов Д.Ф. Аграрна сфера: пріоритети та механізми реалізації. – К.: Ін-т економіки НАН України, 1998. – 235 с.

9. Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій // За ред. П.Т. Саблука. – К.: ІАЕ, 2005. – 82 с.

10. Реформування та розвиток підприємств агропромислового виробництва (посібник у питаннях та відповідях) / За ред. П.Т. Саблука. – К.: ІАЕ, 1999. – 532 с.

11. Третяк А.М. Стан та проблеми розвитку земельних відносин сільських територій // Агроінком. – 2004. – № 3–4. – С. 2 –28.

In this article it is substantiated the necessity of realization of complex classification of rural territories. It is determined the basic principles and features of this classification. And, it is presented the grouping of rural territories of Ivano- Frankivsk region.

Довганюк О.І.

СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СТРУКТУРИ ВИРОБНИЦТВА В АГРОФОРМУВАННЯХ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Розглянуто соціальні проблем у сільськогосподарському виробництві в аграрних підприємствах. Обґрунтовано та запропоновано пропозиції щодо покращення соціальної ситуації для удосконалення структури виробництва в агроформуваннях.

Ключові слова: соціально-виробничі умови, сільське населення, умови праці, структура виробництва, система матеріального заохочення, мотивація до праці.

I. Вступ. Кризові явища економіки, які охопили всі галузі народного господарства, не оминули аграрний сектор. Погіршення економічної ситуації в АПК негативно вплинуло і на соціальні умови. Розвиток соціальної сфери є однією з визначальних складових аграрної політики. Загальний спад виробництва, результати приватизаційних процесів, зміни в структурі власності, непослідовність державної політики призвели як до погіршення економічного становища сільськогосподарських підприємств, так і до змін

життєдіяльності, а також деформацій у свідомості та способі життя сільського населення.

Серед вчених, які займалися дослідженням соціальних проблем в аграрному секторі, слід відмітити праці М.П. Сахацького, який розглядає “соціально-економічне відродження сільськогосподарського підприємства”; А.Г. Мазур вивчає “проблеми формування кадрового потенціалу та соціально трудові відносини у сільському господарстві”; А.М. Шатохін досліджує “зміни у соціальній структурі села у перехідний період”; К.В. Прокопишак обґрунтовує “напрями розвитку соціальної політики для сільського населення”, проте соціальні проблеми, які впливають на удосконалення структури виробництва в аграрному секторі досліджені недостатньо.

II. Постановка завдання. Метою цієї статті є визначити соціальні проблеми у сільськогосподарському виробництві та причини, які їх зумовили. Обґрунтувати та запропонувати пропозиції щодо покращення соціальної ситуації для удосконалення структури виробництва в агроформуваннях.